

R A B T Ű Z.

Regény.

A LEÁNY felemelkedett. Keresztes is felállott, az arcuk csaknem összeért. Keresztes meg akarta ragadni, hogy magához rántsa, hogy felgyujtsa a fojtott lánggal égő pillanatot, a leány azonban megelőzte és megszólalt.

— Nézze György, — mondotta látszólag nyugodt hangon, — ne folytassuk, mert a végén még nevetséges pörpatvarrá sekélyesítjük az egészet. Bocsásson meg, ha megbántottam. Kijelentem, hogy nem haragszom. Belátom, hogy jobb, ha türelmesen várok még egy ideig.

A szája megrándult, a szeme megcsillant. Keresztes rögtön megértette, mire céloz. Megdőbbent. Ime ez hát a leálynak az igazi arca. Eddig csak komédiázott vele.

Neki volt igaza, minden asszony egyforma. Valamennyi ragadozó. Az Margit is s most csak azért engedi futni, hogy később, alkalmasabb pillanatban annál biztosabban rávethesse magát. Hirtelen undor fogta el és megragadta a leány kezét.

— Mire célzott az előbbi kijelentésével? Mit értett az alatt, hogy maga még várhat?

Margit teljesen visszanyerte nyugodtságát és tiszta, csengő hangon mondta :

— Azt, hogy nekem nem sietős. Még nem akarok a felesége lenni. Keresztes ökölbe szorította a kezét és felkacagott.

A barlanglakó ős tehát, aki a farakás lobogó tüzénél egyedül maradvá asszonyával, hirtelen félelmében és ösztöne sugallatával először fogta fel a hívó és egyben parancsoló asszonyi tekintet értelmét, homályos remegésével ugyanazt a végzetszerűséget érezte meg, amit az unokák és az ükök, akik előtt nem volt titok többé, hogy sorsuk kérelhetetlenül az asszonyi ölelésben teljesedik be. Ime, megfogták őt is. Hiába próbálna meg bármit, hogy szabaduljon, annál jobban beleveszne a hálóba, a törvény rajta is be fog teljesedni. Margit akarja, s mert akarja, nem is fogja soha kiengedni a karmai közül.

Tűz lobbant fel egyszerre benne.

— Mondja, — fogta meg a leány vállát, — miért sértődött akkor meg, ha ennyire bízott az erejében? Miért sírt és miért akarta elhíttetni velem, hogy szenved?

A leány szájaszögletében furcsa mosoly reszketett :

— Azért, mert így érdekesebb volt és mert nem hittem az őszinte-

ségében. Ha véletlenül megsajnálta volna és ez a szánalom rokonszenvet ébresztett volna irántam a szívében, kinevettem volna. Miután azonban láttam, hogy nem tart veszedelmesnek és úgyszólván semmibe sem vesz, nem tudtam leküzdeni magamban a vágyat, hogy szembe ne szálljak magával. Be kellett bizonyítanom — hogy én vagyok az erősebb. Abban a pillanatban, amikor elhatároztam magam a küzdelemre, már a győzelem öröme ott repesett a szívemben. Éreztem, most már minden tőlem függ. Ezért mondtam az imént, hogy nekem mindegy, mikor leszek a felesége.

Az öregek jöttek haza, a beszélgetés abbamaradt. Keresztes kevés ideig még maradt, azután köszönt és elindult, hogy felnézzen a szerkesztőségbe. De útközben meggondolta magát és hazament.

Mihalovics — Francisztiné — a báróné — Margit — elevenedtek meg lelkében a legutóbbi napok eseményei és hirtelen minden átmenet nélkül fáradtságot és csömört érzett. De hiszen így nem lesz az utazásából semmi? Így soha nem fog magával leszámolni?

Az ajtóhoz lépett és elfordította a kulcsot a zárban. Azután visszatért és hanyattfekve végig dőlt a hencseren. Lehúnyta szemét. Beszéljen hát a mult.

VI.

A gyerekkorával hamar végzett. Tizenegyéves korában adták gimnáziumba. Az anyja huga náluk lakott, az vette pártfogásába. Ebben az időben történt, hogy néha minden ok nélkül hirtelen heves vágyakozások lepték meg. Ilyenkor kiszökött a szobából és kiállott az udvaruknak támaszkodó magas töltés tetejére és órákon át elnézte a messzeséget. Érezte, hogy a távoli mezők hívják és nem egyszer úgy rémlett előtte, mintha valaki a nevéen szólította volna és mintha ilyenkor láthatatlan karok nyúltak volna gyengéden a hóna alá. Szorongó zsidbadás fogta el, úgy tetszett, hogy a szíve alatt források fakadnak s rohanva vágatnak az ismeretlen tengerek felé.

— Mit csinálsz itt? — lepte meg egy alkalommal a töltésen édesanyja.

Ő nem felelt, hirtelen könny gördült ki a szeméből és az anyja ölébe bújva kebléhez szorította a fejét és várta, hogy az megcsókolja és betakarja drága teste illatos melegével.

— Ó, te csacsi... — ölelte magához édesanyja és megcsókolta homlokát.

Később, egy este édesanyja is kiült vele a töltésre. Akkor hallotta tőle azt a búsongó éneket, amit később magányos óráin ő maga is annyiszor dalolt és amibe Margit kezdett bele a multkor. Anyja lábainál ült a földön és mialatt az a dalt dudolta, ő az arcát figyelte, szöke fűrtjeit, amelyeket lágyan simogatott az alig mozgó esti szél, azután a szemét, amint édesanyja elnézett a jegenyék és szőlőskertek mögött reszkető

pásztortüzek felé. A vágy, amely szívében ébredezett és amelyet eddig ő nem értett meg, ott halványlott az édesanyja arcán is és szinte látta, hogy a messzeségben egy másik, egy megfoghatatlan és elérhetetlen világ hanyatlik lassan a semmiségbe.

— Hívós van — hajolt le hozzá édesanyja, amikor egészen beesteledett körülöttük. — Gyere, menjünk be.

Az estétől való elszakadás annyira fáj, szívét olyan édes érzések hasogatták, hogy legjobban szerette volna, ha belesírhatott volna a csendbe, hogy könnyei körülfolyják a távoli mezőket.

Két vagy három év múlva, a tornabálon találkozott a — leánnyal. Táncra kérte és azon az estén nem is tudott többet elszakadni tőle. A gyermekleány homloka felett szomorúság felhőzött és ez az illattal teljes angyali bú, egy elvárásolt tündéri táj halk és szenvedő mosolyával ragyogta be őket.

— Szeret? — kérdezte még azon a télen a jégen a leánytól, aki lehajtva fejét, prémes kis télkabátja kihajtókájába rebegette bele a vallomást :

— Szeretem . . .

Négy évig kergették az ábrándokat ennek a kölcsönös imádatnak az égi fényében, akkor egy szeptemberi napon a leány búcsúra nyujtotta a kezét :

— Isten vele ! . . . — mondotta és vértelen kis ajkai megremegtek.

Ő a leányra nézett és megértette, hogy nincs tovább, el kell válniok, mindennek vége. A dolgot nem tudta magának megmagyarázni, de a lelküket már régóta különös sivárság ülte és amikor együtt voltak, sem ő, sem a leány nem tudtak kéz-kézbe fogva elandalogni többé azon a végtelen mezőn, amelynek hallgatás volt a neve. Új vágyak és új érzések bontogatták bennük szárnyaikat, ami félszeggé, majd máskor minden ok nélkül ingerültté tette őket. Az álmok színe és íze erjedésnek indult a szívükben. Benne kifeslett és kalászba bomlott a szerelem és ez a lobogó érzés olyan magasságokba ragadta, ahová a leány nem tudta követni és egyre érthetlenebbül állott az ő egyre növekvő és egyre szilajabbul kirobbanó rajongásai előtt. Őt csak érintette még az élet nagy titkainak a lehelete, félig halálra sebezve torpant tehát meg, amikor legelőször rádöbbsent, hogy a leány természetes és egészséges ösztönével egészen másképen látja és másképen ítéli meg a dolgokat és az életet, mint amilyennek ő viharos ártatlanságában elképzelte.

— Isten vele, Editke . . . — rebegette ő is, amikor utoljára megszorította a leány kezét.

Az megbiccentette a fejét és elsietett.

Ő ott maradt, követve tekintetével a távozót és amikor a leány elfordult a fasorban és alakja elveszett az alkonyat szürkéségében, szívét egyszerre olyan kimondhatatlan fájdalom szorította össze, hogy lerogyott, két karjával beleölelt a földbe és gyermekszíve vigasztalhatatlan nagy zokogásával siratta meg a rombadőlt életét.

Néhány napig magábazárva hordta a gyászt, akkor nekiült és két napot és két éjet egygyétevé ihlettel, dübörgő drámai költeményben átadta tragikus összeomlását a halhatatlanságnak. A drámát még azon az estén felolvasta egy kis korcsmában Kurucznak és Simonnak. A várt hatás elmaradt ugyan, néhány akaratlanul, de szószerint idézett idegen verssor azonban, amely a Madách Ember tragédiájára emlékeztetett, megragadta a Simon figyelmét és később, amikor végig elemezte a drámát, az utolsó soroktól maga is megmámorosodott.

Borosan, gyűrött arccal és lázasan bujtak ki reggel a korcsmából.

— Hol voltál? — kérdezte tőle különös tompa hangon otthon az apja.

Ő el volt szánva mindenre.

— Hol voltál? — kérdezte még egyszer az öreg. — Hozzálépett és felemelte a kezét, hogy arcul üsse.

Egész teste görcsbe merevedett és lázadó dühvel rivalt apjára :

— Meg ne üssön! . . . — lépett hátra. — Mert . . .

Apja leeresztette a kezét.

Háborgó szívvel ment be a szobájába, hogy lefeküdjék.

— Gyalázat! — szorította össze a fogait, amikor lefeküdt. — Még ő meri kérdezni, hogy hol voltam.

Tőle, aki még . . . A felnőttekre, azután az apjára és az anyjára gondolt és úgy érezte, hogy jéghideg hullók tekergőznek a testére. Borzalmasnak és elviselhetetlennek tűnt előtte, hogy valaha ő is . . . És még is ezek, az apja meri feltételezni róla . . .

De hova menjen, merre meneküljön, hogy soha ne érhesse földi mocsok, hogy beleveszithesse magát abba a fényességbe, ahol a hozzá hasonló lelkek élnek a maguk tiszta életét. Mit csináljon, hogy újra olyan szilárdnak és megingathatatatlannak érezze lába alatt a földet, mint akkor, amikor még beszélt a leánnyal és mit tegyen, hogy kitörölje még emlékéből is az utolsó napok eseményeit és szennyét.

Másnap megint találkozott Kuruczékkal.

— Na, megyünk? — kérdezte Kurucz, amikor kezét fogtak.

— Hova?

Simon nevetett.

— Hova? Micsoda buta kérdés.

— Ja . . . — szólt ő és mind a hárman megindultak.

Ezúttal ő ment elől és ő nyitott be a korcsmába. A belső szobába ültek le egy kis sarokasztalhoz és azonnal bort kértek.

— Szervusz!

— Szervusz!

— Szervusz! — koccintották össze poharaikat.

Ő képzeletben az apját látta maga előtt. Mohón és táguló orrcimpákkal ivott. Óra múltán zajgott a vére és úgy érezte, hogy szárnyai nőttek és szédítő gyorsasággal repül a végtelenben.

Először az iskolát, azután az utcákat, végre az egész várost látta

a magasságból és emlékvilága ragyogva bontakozott ki a messzeségből. Négy éves koráig élete valamennyi képét és eseményét látta. Olyan tisztán és világosan, hogy egyetlen tekintettel elrendezte és egymás mellé illesztette őket.

Lelkes dühvel öntötték magukba a bort. Őt egyszerre csak szédület fogta el.

— Hát ez az . . . — mosolygott maga elé. — Ime a világ, ahova vágyakoztam.

Minden mennyeknek tünt fel körülötte és az emberek, a virágok, a fák, a folyók és a hegyek zengő tavaszba ölelkeztek össze.

Lassan egészen beleszoktak az éjtszakázásba. Mindgyakrabban részegedtek meg a saját eljövendő dicsőségük mámorától. Simon és Kurucz tömegével öntötték a verseket, ő zúgó drámai költeményekben ostromolta a világegyetemet. Lihegve, szomjasan és égő türelmetlenséggel verték magukat előre a halhatatlanság felé és ebben a vad sietésben egyre zordonabb ivásokat rendeztek.

Egy őszi estén, a korcsmárosné húga, egy szomorú szemű, csendes és szótalán perszóna, aki rendszerint a sarokba húzódva nézte mulatozósaikat s akiben titokban mindahárman szerelmesek voltak, öreg fonográf-fal lepte meg őket.

Kint a szeptemberi éjtszakában halkan hulldogált a holdfény, az égen szakadozott felhők rohantak nyugat felé s vonulásuk kísérteties árnya lent suhant el a kopasz faágak felett. Kietlen és szomorú volt a táj s ez a furcsa, didergős vigasztalanság ott reszketett a korcsma ablaka alatt.

A leány feltett a gépre egy törött lemezt, a fonográf megindult és elkezdte darálni az éneket. Amikor a dal elhangzott, ők hárman egymásra tekintettek. A panaszos ének olyan messziről, az árvaságnak és a fájdalomnak olyan mélységéből sírt fel, hogy a szívüket egyszerre áhítat szállotta meg. A leány felhúzta a gépet és a lemez újra forogni kezdett :

*«Összel az erdőt járom,
Átölelve a párom . . .*

— — — — —
Miért nem jöttél tavasz idején . . .»

A gép kattant, azután megállt és hirtelen csend lett. A leány rájuk nézett és amikor a dal utolsó hangja is elsimult a levegőben, szívetrázó zokogással hullott le az asztal márványára.

Lelkükben eddig ismeretlen húr zendült meg egyszerre. A szívüket szorongás és félelem fogta el. A zokogás egy távoli világ sötét kárpitját hasította ketté. Érezték, hogy új világ emelkedik ki előttük a semmiségből, értelmük azonban még nem tudott nevet és formát adni ennek az alig derengő látomásnak.

Később Simon odament a leányhoz :

— De hát miért sir, Irmuska? — tette a kezét gyengéden a fejére.

A leány letörölte könnyeit és felnézett. Sápadt, szelid arcán békeség virrasztott és a tekintetében kihúnyt tüzek késői fénye reszketett.

— Ó, ha még egyszer előlről kezdhetném! — sóhajtott maga elé fátyolos, zokogó hangon. — Ha nem kellene itt lennem! — Hajtotta le a fejét. — Ha én még egyszer! . . .

Felugrott, bort öntött magának és fenékgig kiitta a teli poharat.

Majd hirtelen furcsa, vad dalba kezdett és táncra perdült. Haja kibomlott és arca nekitüzesedett.

A korcsmárosné, nénje, ölestermetű, félszemű, ragyásarcú némbor lépett be a szobába s amikor kibomlott hajával megpillantotta a szerencsétlent, vállonragadta és erjedt, mocskos dühvel rúgott bele:

— Te szemét, te! Hát fonográf kell neked? Hát nincs nekem amúgy is elég bajom veled?

Ezen az éjtszakán leverve, fázósan kotródtak haza.

Amikor ő reggel felkelt, édesanyja megfogta a kezét:

— Mondd, fiam, mikor lesz már vége egyszer ennek az életnek?

Édesanyjára nézett. Láta, hogy homloka felett szomorúság felhőzik és szeme lázban ég. Két év óta most nézett először az arcába. És most, hogy tisztán hallotta a hangját, megdöbbsent, nem akart hinni sem a fülének, sem a szemének. Egy hervadó, őszülni kezdő, megtört öregasszony állott előtte. Ez lenne az anyja? Ez?

Dehát mi történt itt, hogy ő eddig nem vett semmit sem észre?

Akkora ütést érzett a szívéen, hogy beletántorodott. Örvény nyílt meg hirtelen előtte, amelyben az utolsó két esztendeje hánykolódott.

Két év? . . . Vert át rajta a gondolat, mintha ostorcsapás érte volna.

Hát igaz, hogy az apja időközben tönkrement, a házukat eladták, öccse meghalt, a kert, Burkus a kutya, a rucák és az eperfák az udvaron, igaz, hogy ez mind nincs? De hiszen élete ezekre támaszkodott, a szülői hajlék volt alatta a föld, az anyja mosolya az ég, hát mindez csakugyan megsemmisült?

Lehúnyta szemét, hogy szakadjon rá ez az irtózatos és elviselhetetlen bizonyosság, zúzza össze, temesse maga alá a szörnyű valóság, amire ő csak most eszmélt rá.

Szó nélkül rohant el és három nap mulva került csak haza.

Piszokban, szennyben és fürtelemben fetrengett tehát eddig és ő azt hitte, hogy operenciák felett lebeg. Durva részegségei, a tivornyák és a korcsmai lázak sárga csapata vonult el előtte a levegőben s majd hirtelen tova sodródva a képzelet szélrohamában, visszakacagtak reá. Felnyögött, úgy égett benne a pokol.

Jóváteheti-e ezek után valaha is irtózatos tévedését? Hova merüljön alá, hova tűnjék el, mit csináljon, hogy megengesztelje a lelkiismeretét? Van-e mód, hogy megtisztulhasson, amikor sem a húsát nem rághatja le a csontjairól, sem a lelkét nem tudja kivetni magából? Ha élni akar, magával kell vinnie ezt a két esztendőt is, a mult emlékei

mindenüvé elkísérik és azt a mocsarat, ami most ott kavargó a szívében, emberi hatalom soha nem temetheti be.

Napokig vergődött, aztán egy délután felkereste Simonékat.

— Beteg vagy? — kérdezte tőle Simon.

Kurucznak is feltűnt a sápadtsága.

— Nincs semmi bajom — felelte.

Keveset beszélgettek, Simon egyszerre felugrott:

— Te gazember, — fordult hozzá, — hiszen neked ma van a névnapod!

Erre nem is gondolt, egészen elfelejtette.

Kurucz cigarettát kért tőle. Kivette a dohányt a zsebéből és odanyújtotta.

— Itt van, nesze — s érezte, hogy remeg a keze.

— Ez nem beszéd, — vette át a szót Simon, — az a kérdés, van-e pénzed?

— Van.

Átkutatta a zsebeit és összesen négy forint hetven krajcárt kotszított elő. Simon és Kurucz is kiforgatták a zsebeiket s pár pillanat alatt közel tíz forint feküdt egy csomóban az asztalon.

— Le fogjuk inni magunkat a sárga földig — táncolt örömeiben Simon.

A jókedvük órája is átragadt.

Végeredményében, morfondirozott magában, nem is történt vele olyan nagy dolog. Kicsit kitombolta magát. Az, hogy két évig szórakozott és kirúgott néha a hámból, nincs összefüggésben azzal, hogy az apja tönkrement, az öccse meghalt, az anyja pedig megöregedett. Az életben, úgylátszik, nagy bánatok vannak, amikkel néhanapján össze-találkozik az ember. Az apja meg az anyja különben is elvégezték, hol fog lenni ő az ő korokban. Réges-régen a föld alatt pihen. Ő nem akar ötven évig élni. Brr. Minek? Még van húsz esztendeje, ez épen elég. Ezalatt az idő alatt óriás lesz, erős, hatalmas, koszorúsfejű és dicsőségének fénye be fogja világítani az eget.

Később valami történt s a névnapi multság terve füstbe ment. Elvált Kuruczéktól és nekivágott az estének. Vágy fogta el, hogy lássa a házat, az ablakokat, az utcát, a fákat, amelyek alatt annyi felejtethetetlen órát töltött el kedvesével. Amikor az ismerős helyre ért, szívének fájdalom szorította össze. A késői órában senkisémet járt az utcán, a házak csendben lapultak, az álombaborult fák fehéren csillogtak a holdfényben.

— Editke!... — szakadt fel szívéből a kiáltás és belekarolt a levegőbe.

Hangtalanul sirt, maga sem tudta miért, a szomorúság elmosta lelkében az időt s órák teltek el, amíg megcsöndesedett.

Akkor felkelt és elindult a kis korcsma felé. Ott bort kért és mohón inni kezdett.

Éjfél felé járt. Nagy csend percegett körülötte.

— Nincs itthon a néném, — mondta a leány. — Behozom a fonográfot.

Nem felelt. Várta, hogy egészen beleveessen a mélyen hallgató éjtszaka csendjébe.

Amikor a gép megindult és a titokzatos bánat újra felsírt a lemezen, lelkük összeölelkezett s a nagy zokogásban megérezték, hogy testvérek. Odament a leányhoz :

— Irmuska ! . . . — nézett reá esdeklő tekintettel.

Az fölemelte a fejét :

— Kis bolond. Na. Ne ! . . . — fogta le ölelő karjait. — Nem szabad, maga még gyerek . . .

— Szeretem. Haljunk meg együtt, Irmuska. Nekem sem kell az élet.

A leány gyengéden magához ölelte. Könnyei végigfolytak az arcán és lehullottak a fiú fejére. Sokáig maradtak így. Akkor a leány kezébe fogta arcát, megcsókolta a homlokát, azután lassú léptekkel kiment.

Ettől kezdve fekete nyakkendőt hordott — és két halott szerelmet a szívében. De élete nem változott és határozatlansága, amely lassan felőrölte minden erejét és kikezdte akaratát, észrevétlenül keserűséggé sűrűsödött benne.

Egy reggel arra ébredt, hogy édesanyja a kabátja zsebeiben ke­ resgél. Előttevaló éjjel kártyán közel ezer koronát nyert.

— Mit akar? Mit kotorászik a zsebemben? — förmedt anyjára, megijedve.

Édesanyja a váratlan meglepetés hirtelen szégyenében nem tudott szólni, s úgy maradt, a kabát fölé hajolva.

Kegyetlen düh fogta el, ledobta magáról a takarót és kiugrott az ágyból.

— Nem megmondtam már — kiáltott az édesanyjára, — hogy ne merjen a zsebembe nyúlni !

És a széket ruhástól együtt bevágta a diván és az ágy közé a sarokba.

— Neked akartam harisnyát venni, fiam — szólalt meg édesanyja — félénk bocsánatkéréssel a hangjában.

Olyan halk és szelíd, olyan esengő és alázatos volt a békítő szó, olyan bátortalan és bús, olyan mélységesen anyai, hogy egyszerre felkavarta benne a mocskot. Háborgó utálat rázta meg s felcsattanó dühében, ahogy az anyjára ordított, magát akarta egyetlen ütéssel lebunkózní :

— Vegye tudomásul az egész bitang ház, hogy még ma elmegyek innen.

Visszafeküdt s a fejére húzta a takarót.

— Nem, nem ! Nem akarok gondolkozni ! — karmolt bele a husába.

Dögöljön meg, nem bánja, de nem fog többet soha felkelni ebből az ágyból. Meg fogja várni, amíg megreked és megdermed körülötte az idő.

Öt percig bírta, akkor érezte, hogy rögtön megfullad, ha tovább is fekvé marad. Szívét rettenetes kéz szorította össze, a feje tetején pedig, a bőr alatt, kigyulladt a vér.

Lihegve kezdett öltözködni. A kemény gallér kétszer is lepattant az inggombról, elkapta és ingestől együtt leszakította. Mit törjön össze, hol zúzza szét a fejét, hogy gyujtsa fel az egész világot. Ki volt az a gazember, aki ezt a gyilkos életet kitalálta.

Ma nem akart találkozni sem az apjával, sem az anyjával. A konyhán, kifelé tartva, szerencsésen át is jutott, a tornácon azonban az apjába ütközött. Amikor elhaladt előtte, az öreg utána szólott:

— Állj csak meg...

Visszafordult.

— Gyere csak! Egy kis beszédem van veled.

Kelletlenül rándított a vállán:

— Majd estére, most sietek.

Az apja felállott.

— Különben... — szólt és visszament.

Nem félt, viszont nem érzett ahhoz sem elég bátorságot, hogy nyíltan szembeszálljon az öreggel. Az lenne a legjobb, futott át rajta a gondolat, ha az apja most mindjárt megütné. Ő megfojtaná, ezzel aztán egyszerre végét vetné mindennek.

Az öreg azonban egyelőre hallgatott, nem árult el semmiféle ellenséges szándékot, csak később szólalt meg:

— A földteleki jegyző keres gyakornokot. Anyád még ma bepakol, holnap mehetsz.

— Jó.

— Megértetted?

— Meg.

Negyedóra mulva Simonnál volt. Elmesélte neki, mi történt odahaza. Egy idő óta valahogy a Simon élete is összekuszálódott és a dolog nem nagyon érdekelte. Hogy mégis mondjon valamit, megkérdezte:

— Mi a fenét csinálsz ott? Csak tán nem akarsz jegyző lenni?

— Dehogyan akarok.

— Hát akkor miért mégis?

Elfordult, az ablakhoz ment, kinézett az utcára és onnan felelt:

— Azért, mert undorodom magamtól. Ott talán sikerül végre felfordulnom.

Később a postás szólt be, kedvenc folyóiratuk legújabb számát hozta. Mohón estek neki s az egyik Ady-vers pírban fürdő eget festett följük. Alkonyatkor kigyúlva és megzendülve léptek ki az utcára.

— Lilla!... — lelkendezett bele Simon az estébe.

Lilla a Simon szerelme volt. Nem is leány, nem is ember talán,

hanem egy távoli és magasabbrendű lény, akit a finomkodó és különöst hajhászó költői képzelet, a művészi becsvágy és a Simon hiúsága emelt fel az irodalmi szerelem előkelő régióiba. Simon és Kurucz, Musset-et olvasták ebben az időben és mindketten gondosan ügyeltek arra, hogy érzéseiknek és gondolataiknak művészi formában adjanak életet. A leány, akinek képzeletét és érzékeit a Simon állítólagos tehetsége folytonos nyugtalanságban tartotta, sokat szenvedett a költő titáni önkényétől, aki úgy beszélt és úgy bánt vele, mintha egy viharos és véres szépségektől megsebzett élet állt volna már a hátuk mögött.

Mire a Lilla ablaka alá értek, egészen beesteledett.

— Ne nézz fel — súgta halkan Simon.

A házat épen tatarozták, az állványok felszolgálták egészen az ereszig.

— Maradj itt lent, várj meg — szólott Simon és felhágva a dobozóra, megindult lábujjhegyen felfelé. A deszkapallóról homok szóródott alá, ő a szívverésén számolta a percet.

— Fent van . . . — súgta maga elé és nekidült a mellette álló oszlopnak. Köröskörül a nyári este csendje hullámszott, az égen a csillagok ragyogtak és a város halk pihegése előtte hullott a porba.

— Milyen csodálatosan nagy és szent az élet! — rebegte maga elé és érezte, hogy az Isten, akit ő eddig komoly és fenséges aggastyánnak képzelt, egy szelídarcú, fáradt bujdosó, aki boldog zokogással, alágördülő könnyecskéiben fürösztli a földet. És ez az isteni fájdalom, amelyben az örökkévalóság zengő tengerei és tündöklő hegyei verték vissza az emberi sirást, megint csak az ő legigazibb emlékét, meghalt szerelmét, az eltűnt kis leánynak a képét ringatta errefelé.

Olyan hirtelen és olyan közel bukkant fel előtte az emlék, hogy a torka elszorult, ajka megvonaglott és szemét egyszerre elöntötte a könny. Átölelte az oszlopot:

— Vége. Mindennek vége . . .

Ó, milyen kimondhatatlanul jól esett, hogy végre letérdelhetett halott szerelme virágos ravatala előtt és ráborulhatott a lezárt koporsóra. Majdnem hangosan nyögött:

— Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem . . .

Nagysokára csendesedett csak meg. Szíve lassan bezárult, a végén már csak egy halvány kis nyíláson szivárgott a sírás kifelé belőle.

A palló megreccsent a feje felett. Simon ereszkedett nagy óvatossággal lefelé.

— Gyere . . . — súgta a sötétben.

A fútcára kiérve, himbálni kezdték a testüket. Ezzel a nemtörődomséggel akarták jelezni, hogy nyugodtak, nem történt velük semmi, minden különösebb cél nélkül ódöngnek az estében. Kuruczot a Sas előtt találták.

Az éjtszaka roskadozott a nyári illatok alatt. A hátuk mögött cigányzene szólt, a távolból pedig vonatzúgás hallatszott. Éjfél felé Simon megszólalt:

— Hát barátaim, én most már nem maradok, a jövő héten megyek. Félév óta készült Párisba, a kijelentés tehát nem lepte meg őket.

— Na és meddig maradsz? — kérdezte Kurucz.

Simon könyökölt s szokása szerint reszkettette lábait az asztal alatt.

— Nem jövök én többet vissza soha, fiam — felelt.

Kurucz köhintett. Kabátja lilaselyem tükrére, amit Wilde Oszkár tiszteletére viselt, cigarettahamu esett, lefújta és könyökét együtt emelve a kezefejével, előkelő mozdulattal vitte szájához a poharat.

— Okosan teszed — szólott Simonnak, kissé összeszorítva ajakát, hogy száraz hangon és artisztikus mozdulattal adja meg a feleletet.

Ő hallgatott, a falura és a csendre gondolt. Inni sem ivott és szépen elrendezte magában az apjáék sorsát is. A lehető legrövidebb időn belül rendbeszedi magát s megírja nagy művét, hogy megalapozza jövőjét és hogy így segítségére lehessen az öregeknek. Új házat építtet nekik, nem itt, hanem valahol Pest közelében, mert hiszen akkorra már ő is Budapesten lesz. Képzeteiben már látta is őket, az apját a kertben, amint csendesen elméláztat, anyját, amint ad a csirkéknek.

De fel tudja-e támasztani öccsét? Matyikát, aki meghalt?

Öccse alakja ködlött fel hirtelen képzeletében és úgy érezte, mintha angyal terjesztette volna ki felette szárnyait. Újra látta azt az éjtszakát, amikor öccse meghalt. Olyan csendben, olyan észrevétlenül költözött el, mintha csak álomra hajtotta volna fáradt fejét. «Énekeljen valamit, anyám» — kérte utolsó perceiben. «Mit fiacskám?» «Azt — sóhajtott halkán, — amit kicsi koromban olyan sokszor énekelt . . .» Anyja közelebb húzta ágyához a széket és belekezdett a bölcsődalba. Hangja ezüstösen csengett és a haldokló gyermeknek úgy tetszett, hogy a mennyek kapui nyílnak meg előtte. «Ó! . . .» — mosolygott és szíve utolsó dobbanása utána szállt az álomlátásnak. A dal eloszló illata még ott reszkett a levegőben, amikor édesanyja csendesen felkelt. Két perc múlva visszatért, hogy megnézzze, nem akar-e a beteg valamit, de az akkorra már lezárta szemét — örökre.

Nem akarta a gyötrő emlékekkel tovább kínozni magát, elbúcsúzott Simonéktól és hazament. Otthon az édesanyját még ébren találta.

Bepakkolt, anyám?

— Be.

— Azért, mert reggel megyek.

— Nem várod meg a vasárnapot?

— Nem.

Bement és lefeküdt. Anyja később beszólt:

— Alszol?

Nem felelt. Anyja az ágyához lépett, megigazította rajta a paplant, azután lábujjhegyen eltávozott.

Öt óra lehetett, amikor reggel felébredt. Kiugrott az ágyból és öltözködni kezdett. Az egész ház csendbe merülve aludt. Bőröndjét a

konyhaasztalon találta. Amikor kilépett az ajtón, pillanatra megállt, visszafordult, hogy nem felejtett-e el valamit. Nem. Óvatosan kiakasztotta a konyhaajtót és kilépett a tornácra. Burkus, a kutya már várta és örvendező farkcsóválással üdvözölte.

— Mars! — szólott rá halkán, nehogy a kuvasz elvakkantsa magát és elárulja.

Nesztelen léptekkel ment végig a tornácon és kezét épen rá akarta tenni a kapukilincsre, amikor az állat nem bírva tovább magával, nagy izgalmában nekiugrott és nyöszörgő ugatással végignyalta.

— Nem mégy! Fel akarod ébreszteni őket! — rúgott bele olyan erővel a kutyába, hogy a szegény állat messze elhemperedett.

A következő pillanatban gyorsan lenyomta a kilincset és kilépett az utcára.

Sikerült tehát észrevétlenül kijutnia a házból, nem kellett senkitől sem elbúcsúznia. Mielőtt betette maga mögött az ajtót, még egyszer hátratekintett.

Nem mozdult semmi. Csak a kutya állott a tornác közepén.

Nézett utána.

(Folytatása következik.)

Bibó Lajos.

ÖREGEDNI.

*Jaj, Istenem, öregedni,
Nyugalomra törekedni.*

*Nem rohanni énekelve,
Vigyázni a szívre, mellre.*

*Pálcával nem hadakozva,
Támaszkodni már a botra.*

*Meg-megállni, visszanézni,
Estenden multat idézni.*

*És elmulni vihatatlan,
Szóban, betűben és dalban.*

Falu Tamás.